

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้วิเคราะห์สังเคราะห์ และได้นำเสนอไว้ในบทนี้ โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย บริบทของศูนย์การทหารม้า และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
 - 1.1 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 - 1.2 การให้ความหมายของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.3 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.4 บทวิเคราะห์ของนักวิชาการเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.5 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้
 - 1.6 เศรษฐศาสตร์ทางเลือก
 - 1.7 บทสรุปของผู้วิจัยเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. บริบทของศูนย์การทหารม้า
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

1.1 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีพระราชดำรัสแนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ตั้งแต่ครั้งแรกที่ทรงมีพระราชดำรัส เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในปี พ.ศ.2517 เป็นต้นมา สรุปที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

พระราชดำรัสในวโรกาสที่พระราชทานแก่นิสิตในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ.2517 โดยมีความตอนหนึ่งว่า

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอดี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการเมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควร และปฏิบัติได้แล้วจึงค่อย เสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจที่สูงขึ้น โดยลำดับต่อไป...

พระราชดำรัสในวโรกาสที่พระราชทานแก่คณะผู้แทนสมาคม องค์การเกี่ยวกับศาสนา ครูนักเรียนโรงเรียนต่างๆ นักศึกษามหาวิทยาลัย ในโอกาสเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2517 โดยมีความตอนหนึ่งว่า

คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่สมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมิ พอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยอยู่พอมิพอกิน มีความสงบและทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธาน ในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพอมิพอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ที่มีความพอมิพอกิน มีความสงบเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพอมิพอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้ ประเทศต่างๆ ในโลกนี้กำลังตกกำลังแย่ กำลังยุ่ง เพราะแสวงหาความยิ่งยวด ทั้งในอำนาจ ทั้งในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทางอุตสาหกรรมทางลัทธิ ฉะนั้นถ้าทุกท่าน ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิดและมีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่น ซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขอย้ำพอสมควร พอมิพอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวร ที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดเวลา...

พระบรมราโชวาทที่พระราชทาน แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า โดยมีความตอนหนึ่งว่า

ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมในหลายประเทศเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ การทุ่มเทสร้างเครื่องจักรกลอันก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพสูงขึ้นใช้ในการผลิต ทำให้ผลผลิตทางอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นรวดเร็วและมากมายจนอาจถึงขั้นฟุ่มเฟือย พร้อมกันนั้นก็ทำให้คนว่างงานลง เพราะถูกเครื่องจักรกลแย่งไปทำ เป็นเหตุให้เกิดความยุ่งยากตกต่ำทางเศรษฐกิจขึ้น เพราะคนที่ว่างงานยากจนลงและผู้ผลิตก็ขาดทุน เพราะขายสินค้าไม่ออก จึงน่าจะต้องคิดแปลงแนวคิดแนวปฏิบัติในการส่งเสริมความเจริญด้านอุตสาหกรรมไปบ้าง ให้สมดุลกับด้านอื่นๆ เพื่อความอยู่รอด...

พระราชดำรัสในวโรกาสวันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2523 ซึ่งได้พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในเรื่องการเป็นอยู่โดยประหยัด เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2522 โดยมีความตอนหนึ่งว่า

วิถีทางดำเนินของบ้านเมืองของประชาชนทั่วไปมีความเปลี่ยนแปลงมาตลอด เนื่องมาจาก ความวิปริตของวิถีแห่งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอื่นๆ ของโลก ยกย่องที่เราจะ หลีกเลี้ยงให้พ้นได้ จึงทำให้ต้องระมัดระวัง ประคับประครองตัวรามากขึ้น โดยเฉพาะใน เรื่องการเป็นอยู่โดยประหยัด เพื่อที่จะอยู่ให้รอดและก้าวหน้าต่อไปได้โดยสวัสดิ...

พระบรมราโชวาทที่พระราชทาน เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2540 เพื่อเป็นแนวทางในการ ดำเนินชีวิตของประชาชน ในสภาวะที่ประเทศประสบปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจ โดยมีความตอน หนึ่งว่า

ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ จะทำให้กลับมาเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียงไม่ต้อง ทั้หมด แม้จะครั้งหนึ่งก็ไม่ต้อง อาจจะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็จะสามารถอยู่ได้ การแก้ไขจะต้อง ใช้เวลา ไม่ใช่ง่าย ๆ โดยมากคนก็จะใจร้อนเพราะเดือดร้อน แต่ถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ก็จะ สามารถที่จะแก้ไขได้... และ ...ความจริงเคยพูดเสมอในที่ประชุมอย่างนี้ว่า การจะเป็น เสือนั้น ไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าใน หมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่า ความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก อย่างนี้ ท่านนักเศรษฐกิจต่างๆ ก็มาบอกว่าถ้าสมัยคนอื่นเขาต้องการมีการเศรษฐกิจที่ต้องมีการ แลกเปลี่ยนเรียกว่าเป็นเศรษฐกิจการค้าไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง เลย์รู้สึกว่าจะไม่หรูหรา แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่า ผลิตให้พอเพียงได้...

พระราชดำรัสที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลใน โอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรดา พระราชวังดุสิตฯ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2541 เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มเติม โดยมีความตอนหนึ่งว่า

คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไม่มีในตำราไม่เคยมีระบบเศรษฐกิจพอเพียง มีอย่างอื่นแต่ไม่ใช่ คำนี้ ปีที่แล้วพูดว่าเศรษฐกิจพอเพียงเพราะหาคำอื่นไม่ได้ และได้พูดอย่างหนึ่งว่า เศรษฐกิจ พอเพียงนี้ให้ปฏิบัติเพียงครั้งเดียวคือ ไม่ต้องทั้หมด หรือแม้จะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ ใน คราวนั้นเมื่อปีที่แล้วนี้กว่าเข้าใจกัน แต่เมื่อไม่นานเดือนที่แล้วมีผู้ที่ควรจะรู้ เพราะว่าได้

ปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนามาช้านานแล้ว มาบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ดีมากแล้วก็เข้าใจว่าปฏิบัติเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอนั้น ไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่ แต่เศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำ ต้องพูดเข้าไปในเรื่องเลย เพราะหนักใจว่าแม้แต่คนที่เป็นคอเคเตอร์ก็ไม่ได้เข้าใจอาจจะพูดไม่ชัด แต่เมื่อกลับไปดูที่เขียนจากที่พูดก็ชัดแล้วว่าควรจะปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต้องทั้งหมด เพียงครึ่งหนึ่งก็ใช้ได้ แม้ว่าจะเป็นเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ หมายความว่าวิธีปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่ต้องทำทั้งหมด และขอเดิมว่าถ้าทำทั้งหมดก็จะทำไม่ได้ ฉะนั้นจึงพูดว่าเศรษฐกิจพอเพียงปฏิบัติเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็ควรจะทำและทำได้ อันนี้เป็นข้อหนึ่งที่จะอธิบายคำพูดที่พูดมาเมื่อปีที่แล้ว คำว่าพอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้นแต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ ถ้าใครได้มาอยู่ที่นี้ ในศาลานี้ เมื่อเท่าไร 20, 24 ปี เมื่อปี พ.ศ. 2517 ถึง พ.ศ. 2541 นี้ก็ 24 ปีใช้ใหม่วันนั้นได้พูดว่าเราควรจะทำปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าหากประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดีและประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะไม่พอมีพอกินบางคนมีมาก บางคนไม่มีเลย สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้ชักจะไม่พอกินจึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้ทุกคนมีพอเพียงได้ ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ไม่ฟุ่มเฟือยไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้เรามีความสุขถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้ก็ความหมายอีกอย่างหนึ่งของเศรษฐกิจ หรือระบบพอเพียง เมื่อปีที่แล้วตอนที่พูดพอเพียง แปลในใจแล้วก็ได้พูดออกมาด้วยว่าจะแปลเป็น Self- sufficiency (พึ่งตนเอง) ถึงได้บอกว่าพอเพียงแก่ตนเอง แต่ความจริงเศรษฐกิจพอเพียงนี้กว้างขวางกว่า Self- sufficiency คือ Self- sufficiency นั้นหมายความว่าผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง) เป็นตามที่เขาเรียกว่ายืนบนขาของตัวเอง (ซึ่งแปลว่าพึ่งตนเอง) แต่พอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดจะทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจากี่พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...

พระราชดำรัสที่พระราชทานเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลา คุടിศาลาย สวนจิตลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ.2542 โดยมีความตอนหนึ่งว่า

เศรษฐกิจพอเพียงนั้นเขาตีความว่าเป็นเศรษฐกิจชุมชน หมายความว่าให้พอเพียงใน หมู่บ้านหรือในท้องถิ่น ให้สามารถที่จะพอมีพอกิน เริ่มด้วย พอมี พอกิน พอมีพอกินนี้เป็น เพียงเริ่มต้นของเศรษฐกิจ เมื่อปีที่แล้วบอกว่าถ้าพอมีพอกิน คือพอมีพอกินของตัวเองนั้น ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจสมัยหิน ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง...

พระราชดำรัสที่พระราชทานเนื่องในวโรกาส วันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาคุടിศาลาย สวนจิตลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2543 ในเรื่องคำแปลว่า โดยมีความตอนหนึ่ง ว่า

เศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ย้าแล้วย้าอีก แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Sufficiency economy ภาษาไทยก็ต่อว่าไม่มี Sufficiency economy แต่ว่าเป็นคำใหม่ของเราก็ได้ ก็หมายความว่า ประหยัด แต่จะไม่จู้เหนียว ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วยกัน ทำอะไรด้วยเหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแล้วทุกคนจะมีความสุขแต่ว่าพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงนี้เป็นสิ่งที่ ปฏิบัติยากที่สุด...

พระราชทานอธิบายเพิ่มเติมในวันที่ 17 มกราคม พ.ศ.2544 ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข โดยมีความตอนหนึ่งว่า

ฉันพูดเศรษฐกิจพอเพียง ความหมายคือทำอะไรที่เหมาะสมกับฐานะของตัวเอง คือทำจากรายได้ 200-300 บาท ขึ้นไป เป็นสองหมื่นสามหมื่นบาท คนชอบเอาคำพูดของฉัน เศรษฐกิจพอเพียงไปพูดกันเลอะเทอะ เศรษฐกิจพอเพียงคือ ทำเป็น Self-sufficiency มันไม่ใช่ความหมาย ไม่ใช่แบบที่ฉันคิด ที่ฉันคิดคือ เป็น Self-sufficiency of economy เช่น ถ้าเขาต้องการดู TV ก็ควรให้เขาดู ไม่ใช่ไปจำกัดเขาไม่ให้ซื้อ TV ดู เขาต้องการดูเพื่อสนุกสนาน ในหมู่บ้านไกลๆ ที่ฉันไป เขามี TV ดูแต่ใช้แบตเตอรี่ เขาไม่มีไฟฟ้าแต่ถ้า Sufficiency นั้นมี TV เขาฟุ่มเฟือยเปรียบเสมือนคนไม่มีสตางค์ไปตัดสูท และยังใส่ Necktie versace อันนี้ก็เกินไป...

ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระราชทานไว้ ได้คือเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตทุกระดับ เพื่อให้รอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม การเมือง และอื่นๆ ของโลก ให้มีความระมัดระวัง ระวังประการองในการใช้ชีวิต โดยเฉพาะในเรื่องการเป็นอยู่โดยประหยัด โดยแนวคิดการพัฒนาต้องสร้างจากพื้นฐานคือ ความพอดี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่ ไม่จำเป็นที่จะให้ความสำคัญกับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และทางอุตสาหกรรม

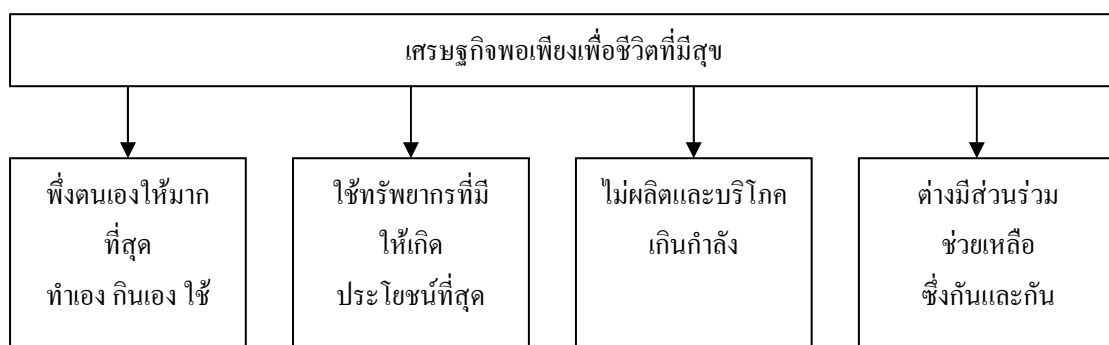
1.2 การให้ความหมายของคำว่าเศรษฐกิจพอเพียง

การให้ความหมายของคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง ไว้ในหลายทัศนะ โดยเหล่านักวิชาการ นักวิจัย และคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมที่สำคัญไว้ ดังต่อไปนี้

ประเวศ วะสี (2542 : 4 - 6) ได้ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง คือ ให้มีความพอเพียงอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน คือ

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็นและทำลายมาก
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนี้เศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากรากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง
7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่ুবวาบเดียวจน เดียวรวยและกะทันหัน ปรับตัวไม่ทันแต่เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจะทำให้สุขภาพจิตดีเมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล ความสมดุลคือ ความปกติและยั่งยืน คำว่าเศรษฐกิจ เป็นคำที่มีความหมายที่ดี หมายถึง ความเจริญที่เชื่อมโยงกายใจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แต่ได้มีการนำเอาคำว่า เศรษฐกิจไปใช้ในลักษณะแบบแยกส่วน ที่หมายถึง การแสวงหาเงินเท่านั้น เมื่อแยกส่วนก็ทำลายส่วนอื่นๆ จนเสียสมดุลและวิกฤต

บุญเสริม บุญเจริญผล (2543 : 4 - 3) ได้ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นวิธีการดำเนินการ การเลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอ ด้วยการพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเอง ให้พอเพียงสำหรับคนในครอบครัวกินและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่พอก็ต้องซื้อบ้าง มิได้มุ่งผลิตเพื่อขายอย่างเดียว โดยไม่นำมาบริโภคด้วย นอกจากนั้น การผลิตและการบริโภคต้องอยู่ในหลักของความพอดี รู้จักพอในการผลิตและบริโภค ลักษณะการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการ 4 ประการ คือ ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลังแสวงหาความพอเหมาะพอดีได้คุณภาพ และต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน ไม่ต่างคนต่างอยู่โดยไม่เหลียวแลเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชีวิตที่มีความสุขช่วยตนเองให้มากที่สุด ทำเอง กินเอง ใช้เอง ใช้ทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์ที่สุด ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง ต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังแสดงตามภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชีวิตที่มีความสุข

ที่มา : บุญเสริม บุญเจริญผล. 2543 : 4 - 3

คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ (2549 : 2) ได้ให้ความหมายของ เศรษฐกิจพอเพียง ว่าเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางทางดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ แต่เมื่อภายหลัง ได้ทรงชี้แนะแนวทางแก้ไข เพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542 : 15) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ว่าเป็นการดำรงชีวิตในความพอดี มีชีวิตใหม่ คือหวนกลับมาใช้ชีวิตวิถีไทย เป็นการสร้างรากฐานหรือพื้นฐานของ

ระบบเศรษฐกิจทั้งหมด ดังที่มีกระแสพระราชดำริ ตอนหนึ่งว่าอาคารบ้านเรือนตั้งอยู่ได้อย่างมั่นคงก็เพราะความแข็งแรงของรากฐาน คือเสาเข็มซึ่งเรามองไม่เห็นและมักจะลืมไปว่าเรายืนบนฐานรากอะไร หากเรายึดแนวทางการปฏิบัติเช่นนี้ ก็จะทำให้ชาติบ้านเมืองและตัวเราหลุดพ้นจากความทุกข์

1.3 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจ และให้ความสนใจศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีเสรีภาพและอิสรภาพในการแสดงความคิดเห็นและการวิเคราะห์ ทำให้มีการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันออกไปหลากหลาย จนกระทั่งมีการดำเนินการสรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีความเข้าใจไปในทางเดียวกัน เมื่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้มีการดำเนินการในการวิเคราะห์ตีความ และสรุป โดยคณะทำงานเพื่อพัฒนารอบแนวคิดและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจาก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นผู้รับผิดชอบหลัก ซึ่งนับเป็นการเริ่มต้นในการสำรวจสถานะองค์ความรู้ในเรื่องนี้ โดยเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2542 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้มีหนังสือถึงสำนักงานราชเลขาธิการพระบรมมหาราชวัง เรื่องกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต เพื่อขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย ร่างประมวลและกถาถ้อยพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้พระราชทานอนุญาต เพื่อจะได้ัญเชิญมาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายวางแผนและทำแผนการปฏิบัติในทุกระดับสู่ความรอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศต่อไป โดยรายละเอียดขององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สรุปได้ ของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549 : 12 - 14) มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ได้แก่

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤตเพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา
2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน
3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อมๆ กันได้แก่

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

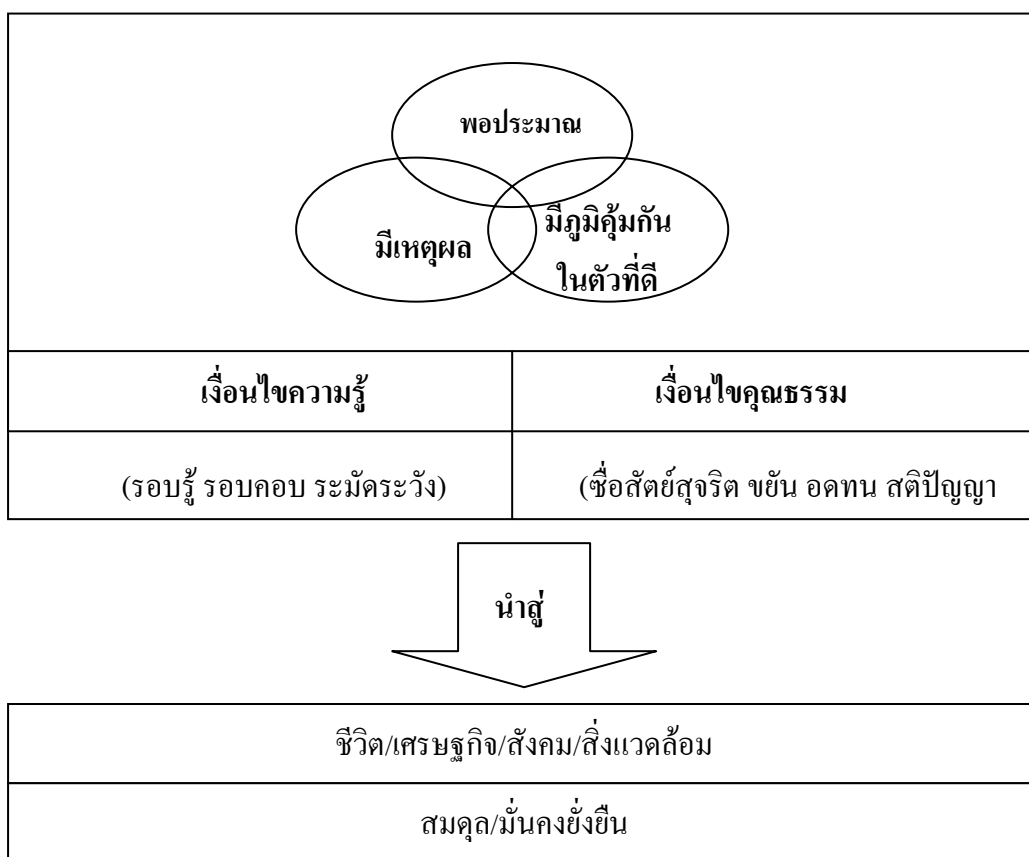
4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ได้แก่

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นการปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตไม่โลภ และไม่ตระหนี่

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ดังแสดงตามภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 15

1.4 บทวิเคราะห์ของนักวิชาการเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ (2550 : 60-68) ได้ประมวลงานเขียนของนักวิชาการที่แสดงทัศนะเสนอบทวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในแง่มุมต่างๆ โดยได้ทบทวนงานเขียนของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน และ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ (2550 : 60) ได้วิเคราะห์และแสดงทัศนะเรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ไว้ว่านอกจากจะเป็นแนวคิดทางเศรษฐกิจที่มีคุณลักษณะเด่น คือนอกจากความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์หรือมิติมนุษย์ (Human dimension) โดยอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในกระบวนการผลิตแล้ว ยังต้องครอบคลุมถึงแนวคิดด้านศีลธรรมและจิตใจไปพร้อมๆ กันด้วยแล้ว กิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงสามารถมีได้หลากหลาย เช่น การทำเกษตรผสมผสานที่สามารถพึ่งตนเองได้ อุตสาหกรรมชุมชนที่ช่วยในการ

แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงและส่งขายสู่ตลาดโลก ธุรกิจบริษัท ชุมชนที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนและอาจเชื่อมโยงกับธุรกิจภายนอกเพื่อประโยชน์ของชุมชน ศูนย์การแพทย์แผนไทยที่ช่วยให้ชุมชนประหยัดเงินรวมทั้งสร้างรายได้ให้กับชุมชน กองทุนชุมชนซึ่งเป็นกลไกทางการเงินที่ดำเนินการผ่านกระบวนการทางสังคมของชุมชน ซึ่งจะเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี นั้นแม้ว่ามีความหลากหลายประเภทและหลายระดับ แต่กิจกรรมโดยมากแล้วจะเป็นกิจกรรมทางเกษตร ถึงแม้จะเป็นกิจกรรมการค้าขายก็จะเป็นการค้าขายแบบง่าย ๆ ซื่อมาขายไปเป็นหลัก และให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจวัฒนธรรม ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของชุมชน เชื่อมโยงการกระจายรายได้ที่ดี เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ชาวบ้านปฏิบัติอยู่ เชื่อมโยงกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และคุณค่าอันดีงามของชุมชน ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งอยู่บนกระแสใหญ่ คือ กระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเตือนสติคนไทยให้มีความพอเพียง พร้อมทั้งพระราชทานเกษตรทฤษฎีใหม่ให้เป็นอย่าง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่เน้นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและความเป็นประชาคม รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ต้องการปฏิรูปสังคมให้มีรากฐานที่เข้มแข็ง พระพุทธศาสนาที่ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทา ความเอื้ออาทร ความสะอาด สงบสว่าง และวิถีไทยแต่ดั้งเดิมที่เน้นการเอื้ออาทร การมีวิถีชีวิตร่วมกัน หรือการเป็นวัฒนธรรมชุมชน กล่าวโดยสรุปแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับความสนใจในฐานะมรรควิธีที่จะช่วยให้ประเทศไทยพ้นจากวิกฤติที่เกิดจากเศรษฐกิจฟองสบู่ที่สร้างความเป็น เศรษฐกิจเทียม หรือเศรษฐกิจแบบแยกส่วน ที่ค้ำเงินถึงเงิน โดยละเลยมิติทางด้านจิตใจ ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการเมือง จนนำไปสู่ความล่มสลายทางเศรษฐกิจ อันเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการสังคมนิยม การเมืองการปกครองที่รวมศูนย์อำนาจ ประสิทธิภาพต่ำ คอร์รัปชันสูง ระบบการศึกษาที่อ่อนแอทางสติปัญญา สังคมอ่อนแอขาดความเป็นประชาสังคม ดังนั้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะอยู่ตรงที่การกระตุ้นให้คนเปลี่ยนวิธีคิด มาสร้างความเข้มแข็งให้กับฐานราก ให้ความสำคัญกับสำนักสาธารณะที่จะรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ความเป็นมิตรและเอื้ออาทรต่อมวลมนุษย์และสรรพสิ่ง

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ (2550 : 62) ได้สรุปบทความเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ตามความหมายของนักเศรษฐศาสตร์ ศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พันธเสน ได้สังเคราะห์ความเห็นของนักเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะสามารถแสดงให้เห็นและเข้าใจถึงพระราชดำรัส ได้ถูกต้องยิ่งขึ้น โดยได้ให้ความหมายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสรุปเป็นกลุ่มแตกต่างกันออกไป 4 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มที่ 1 อธิบายว่าปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่อยู่เหนือแนวคิดเศรษฐศาสตร์ เป็นภูมิปัญญาไทย เป็นทุนทางสังคมของประเทศ เนื่องมาจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมชุมชน และเป็นพื้นฐานระบบเศรษฐกิจของสังคมไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นปรัชญาแนวคิดที่ประยุกต์นำศาสนามาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่จะลด ความอยาก ลงมาสู่ระดับที่สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งความแตกต่างระหว่างแนวคิดในวิชาเศรษฐศาสตร์กับปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้อยู่ที่ การให้ความหมายของ ความต้องการของมนุษย์ เนื่องจากในทางวิชาเศรษฐศาสตร์นั้นนิยามให้ ความต้องการของมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่มีสิ้นสุด ต่างจากความต้องการในนิยามภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นย้ำการลดความอยากของมนุษย์สู่ความพอดีหรือดุลยภาพ และดุลยภาพในที่นี้แตกต่างจากดุลยภาพ (Equilibrium) ในนิยามของวิชาเศรษฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้จึง ให้ความเห็นที่ตรงกันว่าปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเรื่องแนวคิดที่อยู่เหนือแนวคิดของ วิชาเศรษฐศาสตร์

2. กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีความเห็นตรงกันว่าปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มี ส่วนประกอบที่สำคัญสามส่วนที่เกี่ยวข้องกันและจะขาดซึ่งส่วนใดส่วนหนึ่งมิได้ คือ ความพอดี ความเสี่ยง และการพึ่งตนเอง โดยความพอดีในทัศนะของกลุ่มนี้จะมีลักษณะใกล้เคียงกับดุลยภาพ ในวิชาเศรษฐศาสตร์ แต่จะเป็นดุลยภาพที่เป็นพลวัต ปรับตัวอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับสถานะและ ความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ส่วนความเสี่ยง เกี่ยวข้องกับความพยายามในการลด/กระจายความ เสี่ยง เพื่อให้เกิดความพอดีอย่างยั่งยืน ดังนั้นการสร้างความสามารถในการพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด คือความพยายามในการเพิ่มขีดความสามารถการควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดความไม่แน่นอน และลดต้นทุนในการแลกเปลี่ยน (Transaction cost) ไม่ให้สูงเกินไป กล่าวโดยสรุปได้ว่า นัก เศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้จัดให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับเดียวกับวิชาเศรษฐศาสตร์ อันเป็น แนวคิดที่พยายามนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของปัจเจกชน ชุมชน สังคม และประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

3. กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่มีความคิดเห็นว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เพราะเป็นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้ ข้อจำกัดของรายได้ (Budget constraints) ภายใต้การบริหาร การกระจายความเสี่ยงอย่างสมดุลและมีการแลกเปลี่ยนอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) โดยให้ข้อสังเกตว่าการพึ่งพิงตนเองนั้น อาจทำให้ สูญเสียโอกาสที่จะได้รับประสิทธิภาพที่เกิดจากการเน้นความชำนาญเฉพาะอย่าง การพึ่งตนเองใน ทัศนะของกลุ่มนี้ จึงหมายถึงความสามารถในการควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่างๆ เพื่อลดความเสี่ยงลงให้ ได้มากที่สุด และเห็นว่าแม้จะมีการติดต่อค้าขายกับภายนอกและต่างประเทศ หรือการใช้เทคโนโลยี

จากต่างประเทศ หากสามารถควบคุมและรู้เท่าทัน ก็ยังถือว่าเป็นการพึ่งตนเองเพื่อให้เกิดความพอเพียง ประกอบกับการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เน้นการให้น้ำหนักแก่ความเสี่ยงด้านล่าง (Downside Risk) ที่จะช่วยให้กลุ่มที่มีอำนาจต่อรองต่ำสามารถเผชิญและรับแรงกระแทกจากการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมได้ อันจะส่งให้ระบบเกิดเสถียรภาพ

4. กลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มที่ให้ความคิดเห็นอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานความเป็นอยู่อันควร ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศตามศักยภาพของประเทศ

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ (2550 : 63) ได้วิเคราะห์บทความ เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ไว้คือ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวางรากฐานอันมั่นคงยั่งยืนของบุคคลและสังคม ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยทั้งหลายโดยไม่จำกัดเฉพาะเกษตรกรเท่านั้น หากแต่ผู้ประกอบสัมมาชีพอื่นๆ เช่น พ่อค้า ข้าราชการ และบริษัทต่างๆ ก็สามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ยั่งยืนให้แก่ฐานรากของตนเองได้ ความสามารถในการอยู่ได้ในระดับพื้นฐานนั้นต้องยึดแนวทางสายกลางเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างความสามารถในการพึ่งตนเองอันประกอบไปด้วย พึ่งตนเองทางจิตใจ พึ่งตนเองทางสังคม พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ พึ่งตนเองทางเทคโนโลยี และพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ในการที่จะทำได้ผลดังกล่าว บุคคลต้องลดความฟุ้งเฟ้อ ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต การแสวงหาประโยชน์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม ปฏิบัติตนในทางที่ดีและไม่หุยคหนึ่งที่จะไฝหาคำความรู้เพื่อหาหนทางให้ตนเองหลุดพ้นจากความทุกข์ยากที่เป็นอยู่ได้ เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล จึงเปรียบได้กับปรัชญาแนวคิดในการสร้างความเข้มแข็ง ยั่งยืนให้กับรากฐานของบุคคล โดยยึดหลักทางสายกลางเป็นหลักในการดำเนินชีวิต บนวิถีแห่งความไฝหาคำความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่การดำเนินชีวิตด้วยปัญญา บนพื้นฐานแห่งการเรียนรู้ อันจะนำพาสังคมและประเทศไทยไปสู่การพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยอาศัยฐานทรัพยากรท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชน บนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้ และความพอเพียงต่อไป

1.5 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้

ในการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการบริหารองค์กร จำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งถ่องแท้ในหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงและเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ รวมทั้งการเรียนรู้อย่างที่ดีมีบุคคลหรือองค์กรประพฤติปฏิบัติไว้ และที่สำคัญต้องตระหนักถึงคุณประโยชน์ที่แท้จริงของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในส่วนนี้จะนำเสนอให้ทราบถึง

บันได 3 ขั้นในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ คุณประโยชน์ที่จะได้จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ และตัวอย่างการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

บันได 3 ขั้นในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ได้แก่

1. ขั้นที่ 1 ต้องเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้เข้าใจถ่องแท้ เพื่อให้เห็นคุณค่าและเกิดศรัทธาที่จะนำปรัชญานี้ไปประยุกต์ใช้จริง อาจเริ่มจากการเชิญผู้รู้หรือมีประสบการณ์จริงมาบรรยายให้ความรู้ หรือจัดการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน หรือพูดคุยเล่าสู่กันฟังภายในบ้าน ในโรงเรียน ในองค์กรและในชุมชน

2. ขั้นที่ 2 ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันขับเคลื่อนปรัชญาสู่การปฏิบัติ ตั้งแต่ระดับครัวเรือนจนถึงระดับประเทศ โดยมีการจัดกิจกรรมที่ชัดเจนด้วยกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้บุคคลและองค์กร/สถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ และนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในพื้นที่ให้เห็นผลเป็นรูปธรรมมีอยู่จำนวนมาก อาทิ ผู้นำศาสนาทุกศาสนา ครูอาจารย์ ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในสถาบันการศึกษาทุกระดับ บุคลากรทางการแพทย์และผู้ปฏิบัติงานสายสุขภาพในสถานอนามัยหรือโรงพยาบาลในชุมชน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

3. ขั้นที่ 3 ต้องใช้ปรัชญาเป็นหลักในการดำรงชีวิตอย่างต่อเนื่องเป็นประจำสม่ำเสมอ เพื่อบ่มเพาะ ปลูกฝังยังรากจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนไทย

คุณประโยชน์ที่ได้จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้

1. บุคคลมีจิตสมดุล ครอบครัวสมดุล ชุมชนสมดุล ธุรกิจสมดุล ประเทศชาติสมดุล พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงในทุกด้าน ได้เป็นอย่างดี

2. ขจัดปัญหาความยากจนและลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของคนจน

3. เป็นพื้นฐานของการสร้างพลังอำนาจและพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ

4. ช่วยยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ ด้วยการสร้างข้อปฏิบัติในการทำธุรกิจที่เน้นผลกำไรระยะยาว ในบริบทที่มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม

5. ช่วยปรับปรุงมาตรฐานของธรรมาภิบาลในทุกภาคส่วน ด้วยการเน้นประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และการมีผู้รับผิดชอบ ในการบริหารจัดการทั้งในระดับนโยบายและระดับการปฏิบัติ

6. ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ของหน่วยงานต่างๆ และประเทศชาติได้อย่างเหมาะสม สามารถสร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ความเสี่ยงที่เข้ามากระทบโดยฉับพลัน

ตัวอย่างการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

1. ระดับครอบครัว ซึ่งครอบครัวไทยมีฐานะความเป็นอยู่แตกต่างกัน ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มกู้กินกู้ใช้ หรือครอบครัวที่มีฐานะทางการเงินไม่พอกินพอใช้ต้องไปกู้ยืมเงินมาใช้จ่าย กลุ่มที่สองคือ กลุ่มพอกินพอใช้ หรือครอบครัวที่ไม่รวยไม่จน แต่ใช้ชีวิตอยู่ได้ และกลุ่มที่สามคือ กลุ่มอยู่ดีกินดี ซึ่งถือเป็นครอบครัวที่พึงประสงค์ ในการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ระดับครอบครัวต้องพัฒนาครอบครัวกลุ่มแรกให้ปลอดจากหนี้สินและมีฐานะดีขึ้นอย่างน้อยในระดับพอกินพอใช้ แล้วจึงพัฒนาต่อเนื่องให้เป็นครอบครัวอยู่ดีกินดีในที่สุด ทั้งนี้ต้องเริ่มต้นรู้จักจัดการแผนการเงินของตนเองและครอบครัว มีการประหยัดคอดออม ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วย มีเหตุผล ไม่ใช่จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น จนกลายเป็นค่าน้ำพริกละลายแม่น้ำ หรือหน้าใหญ่ใจโต ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินอัตภาพที่เป็นอยู่ การปลูกฝังนิสัยประหยัด สร้างวินัยการออมและมีทักษะในการจัดการทางการเงินได้เป็นอย่างดี จะต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก โดยมีวิธีการสำคัญ ได้แก่ 1) การสอนให้เด็กรู้จักคุณค่าของเงิน โดยการจำกัดวงเงินค่าใช้จ่ายที่จะให้เด็กในแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์ หรือแต่ละเดือน เพื่อให้เด็กมีวินัยในการบริหารเงินก้อนนั้นๆ ในช่วงเวลานั้นๆ แล้ว ยังควรส่งเสริมให้เด็กมีประสบการณ์ในการทำงานสุจริตหารายได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เห็นคุณค่าของเงินด้วย เช่น การทำงานในช่วงปิดเทอม เป็นต้น 2) สอนให้เด็กรู้จักใช้เงิน โดยพ่อแม่ผู้ปกครองและโรงเรียนควรสอนให้เด็กรู้จักการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเป็นประจำ เพื่อให้รู้ถึงสถานะการเงินของตนเอง สอนให้ใช้เงินอย่างมีเหตุผล พอประมาณกับอัตภาพของตนเองไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย และคิดให้รอบคอบก่อนใช้เงิน เพื่อไม่สร้างปัญหาให้ตนเองและครอบครัว 3) สอนให้เด็กรู้จักออมและทำบุญ นอกจากจะส่งเสริมให้เด็กสะสมเงินออมไว้ใช้ในยามที่จำเป็นหรือไว้ใช้ในภายภาคหน้าแล้ว ควรสนับสนุนให้เด็กแบ่งเงินออมไปทำบุญทำทานในวาระต่างๆ บ้าง เพื่อปลูกฝังความมีน้ำใจเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ รู้จักให้ เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสหรือคนที่ประสบปัญหา มีจิตอาสาพัฒนาสังคมโดยรวม รวมทั้งลดความเห็นแก่ตัว ลดปัญหาน้ำใจ โกงหรือคอร์ปชั่นในอนาคตอีกด้วย นอกจากนี้จะต้องสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ศีลธรรมและวัฒนธรรมให้กับสมาชิกในครอบครัว เช่น การสานสัมพันธ์ในหมู่เครือญาติเป็นประจำสม่ำเสมอ การพาลูกไปศาสนสถาน เพื่อเรียนรู้และปฏิบัติธรรม การปลูกฝังความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย รวมทั้งเสริมสร้างพฤติกรรมนิสัยรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ระดับโรงเรียน ควรดำเนินการด้วยการให้ผู้บริหารนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน จัดการเรียนการสอนไว้ในสาระหลักสูตรการเรียนรู้ พร้อมทั้งใช้เป็นคู่มือในการพัฒนานักเรียนทั้งด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมแนะแนว ขณะเดียวกันผู้บริหาร ครูและบุคลากรในโรงเรียน รวมถึงนักเรียนต้องนำไปใช้ในครอบครัวของตนเองด้วย

โรงเรียนต้องสร้างภูมิคุ้มกันทั้ง 4 ด้านให้เข้มแข็ง โดยมีการบริหารการเงินที่ดี เป็นโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ระยะยาว ตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง และหาหนทางสร้างรายได้ มีการประกันความเสี่ยงและมีการวางแผนการเงินระยะยาว อีกทั้งครูและบุคลากรในโรงเรียนปลอดภัยจากหนี้สิน ขณะเดียวกันโรงเรียนมีความรู้รัก สามัคคี ทุกคนมีคุณธรรม ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ปลอดภัยจากอบายมุขและยาเสพติด เป็นโรงเรียนสีขาวที่ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นอกจากนี้ต้องสอนให้เด็กตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสถาบันหลักของชาติ ได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันศาสนา และสถาบันชาติ ให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ยึดผลประโยชน์และความอยู่รอดของชาติเป็นสำคัญ อีกทั้งให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีความผูกพัน และพร้อมที่จะเสียสละเพื่อแผ่นดินไทย

3. ระดับชุมชน ดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของคนในชุมชน อันมีที่มาจากการใช้เงินเกินตัว ใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์และไม่ทำให้เกิดรายได้ เช่น เล่นการพนัน ดื่มสุรา ฯลฯ ทำให้เงินไม่พอใช้ จนต้องกู้เป็นหนี้เป็นสิน คนในชุมชนต้องมาเรียนรู้ร่วมกัน มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาชุมชนร่วมกัน วางแผน แก้ไขปัญหา และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้เงินของคนในชุมชนเสียใหม่ เริ่มจากการสำรวจฐานะทางการเงินของตนเองและครอบครัว ด้วยการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย หรือบัญชีครัวเรือน เพื่อจะได้รู้ว่าอะไรเป็นรายจ่ายที่จำเป็น เช่น ค่าอาหาร ค่าการศึกษาของบุตรหลาน และอะไรเป็นรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ค่าเหล้า ค่าห่วยการพนัน ของใช้ฟุ่มเฟือย ต่อจากนั้นจึงวางแผนลด ละ เลิกรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง เอาเงินส่วนนั้นไปทยอยใช้หนี้ที่ติดค้างอยู่ และแบ่งปันบางส่วนเก็บออกไว้ ควบคู่ไปกับการทำอาชีพเสริมเพื่อหารายได้มากขึ้น เช่น รวมกลุ่มกันทำวิสาหกิจชุมชนด้วยการใช้ทุนทรัพยากรและทุนทางสังคม ศีลธรรม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็งด้วย เช่น การฟื้นฟูคุณธรรมในเรื่องที่เป็นข้อบกพร่องของคนในชุมชน การร่วมแรงร่วมใจอนุรักษ์เขตชุมชนประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง การดูแลเผื่อระวังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4. ภาคธุรกิจ ซึ่งในการดำเนินธุรกิจใดๆ จะต้องคำนึงถึงการมีหลักประกันความเสี่ยงในอนาคต เช่น มีเงินออม มีการวางแผนบริหารความเสี่ยงภายในองค์กร ฯลฯ มีการลงทุนที่ก่อให้เกิดรายได้ และการลงทุนเพื่อวางแผนพัฒนาในระยะยาวด้วย เช่น การพัฒนานวัตกรรมเพื่อนำไปปรับปรุงกระบวนการสินค้า หรือการให้บริการให้มีคุณภาพมาตรฐาน การกำหนดจริยธรรมขององค์กรด้วยการเน้นหลักธรรมาภิบาล การคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งเจ้าของ ผู้ถือหุ้น พนักงาน ลูกค้าและสาธารณชน รวมทั้งการทำกิจกรรมคืนกำไรสู่สังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

1.6 เศรษฐศาสตร์ทางเลือก

ปริชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ (2550 : 70-73) ได้สรุปทฤษฎีการพัฒนา ไว้ 4 กลุ่ม ได้แก่

1) ทฤษฎีการทำให้ทันสมัย ทฤษฎีการพัฒนาแบบเรดิคัล (Radical Development Theory) กลุ่ม

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเจริญเติบโต และทฤษฎีการพัฒนาของสำนักคิดเสรีนิยมใหม่ (Neo-liberalism) ซึ่งทฤษฎีข้างต้นนี้เรียกได้ว่าเป็น ทฤษฎีการพัฒนากระแสหลัก เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในขณะนั้นว่าใช้ได้ทั่วโลก และถือนี่คือทฤษฎีเดียวเท่านั้นที่จะพาโลกที่สาม หลุดพ้นจากความล้าหลังและความยากจน ไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองตามแบบฉบับตะวันตก แต่ผลที่เกิดขึ้นในช่วง 50 ปีที่ผ่านมาพบว่ากระบวนการพัฒนากระแสหลักนั้นก่อให้เกิดความเจริญมั่งคั่งในด้านวัตถุ และมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นจริง มีทั้งความเจริญ (สำหรับคนบางกลุ่ม) แต่นำมาซึ่งความยากไร้และความเสื่อมถอยลงของคุณภาพชีวิตสำหรับคนส่วนใหญ่ของสังคม รวมทั้งความพินาศของระบบนิเวศและธรรมชาติ การล่มสลายของวัฒนธรรมชุมชนและเศรษฐกิจท้องถิ่นในประเทศที่ยากจน ต่อมาในช่วง ค.ศ.1990 จนถึงการเปลี่ยนศตวรรษใหม่ เราได้พบกับวิกฤตการณ์สองด้านพร้อมๆ กัน ได้แก่วิกฤตการณ์แห่งการพัฒนา และวิกฤตการณ์ของทฤษฎีการพัฒนา กล่าวคือทฤษฎีการพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่มีเนื้อหามาจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก นอกจากจะไม่แก้ปัญหาก็แก่ประเทศที่ยากจนได้แล้ว ยังนำประเทศเหล่านี้ไปสู่ความหายนะอย่างรอบด้านอีกด้วย และไม่มี ความคาดหมายว่าจะมีการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนให้ทฤษฎีกระแสหลัก กลายเป็นทฤษฎีที่สามารถอธิบาย การพัฒนา ได้อย่างน่าพอใจ ท่ามกลางวิกฤตทฤษฎีนี้เราจึงเห็น การวิพากษ์และการท้าทายทฤษฎีกระแสหลัก จากแนวคิดใหม่ๆ ที่เสนอ ที่เรียกว่า ทฤษฎีทางเลือก ของการพัฒนา

แนวคิดเกี่ยวกับ ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม กลายเป็นทางเลือกใหม่ ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง ในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา แต่จนถึงบัดนี้ยังไม่มีความชัดเจนทางด้านทฤษฎีและด้านการปฏิบัติการความสัมพันธ์ระหว่าง การพัฒนากับ สิ่งแวดล้อมควรมีรูปร่างและเนื้อหาแบบไหน การพัฒนาที่ยั่งยืนควรมีแนวทางอย่างไร ขณะนี้ทางฝ่ายกระแสหลักได้นำแนวคิดนี้ไปผูกติดกับเรื่องความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ทางฝ่ายทางเลือกใหม่มีความเห็นว่าการเจริญเติบโต กับความยั่งยืน ไปด้วยกันไม่ได้ ถ้าต้องการความยั่งยืน ก็ต้องมีแนวคิดอีกแบบ คือไม่ใช่การขยายตัว แต่เป็นความพอดีหรือพอเพียงทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามการพัฒนาที่ยั่งยืนได้กลายเป็นวาทกรรมการพัฒนาแบบใหม่ของแนวคิดกระแสหลักไปแล้ว ทางฝ่ายทางเลือกใหม่จึงเสนอแนวคิดที่มีลักษณะ เรดิคัล (Radical) มากขึ้น ซึ่งเราจะพบเห็นในทฤษฎีทางเลือกใหม่ๆ

กระแสความคิดที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับเศรษฐกิจพอเพียง น่าจะเป็นแนวความคิดที่มาจาก สำนักเศรษฐศาสตร์ที่เรียกว่า เศรษฐศาสตร์สังคม ซึ่งอยู่ในค่ายของปรัชญาแนวมนุษยนิยม สำนักนี้ให้ความสำคัญสูงแก่เรื่องประโยชน์สุขของมหาชน โดยเน้นการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับมิติทางสังคม และชี้ให้เห็นว่าระบบคิดแบบประสิทธิภาพ ได้กลายเป็นศาสนาของเศรษฐกิจสมัยใหม่ไปแล้ว สำนักนี้คิดว่าเศรษฐกิจไม่ว่าจะมีประสิทธิภาพดีแค่ไหน แต่ถ้าไม่ทำให้เกิด

ความสุขสมบูรณ์กับมนุษย์ ก็จะเป็นเศรษฐกิจที่ไร้เหตุผล สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่าประสิทธิภาพ จึงน่าจะเป็นความพอเพียง ในขณะที่เศรษฐศาสตร์กระแสหลักมุ่งไปในทิศทางที่สอนให้มนุษย์มีความต้องการมากขึ้นไม่มีวันสิ้นสุด จริยศาสตร์ของเศรษฐศาสตร์สังคมสอนให้มนุษย์รู้จักคำว่า พอดี หรือเพียงพอ เศรษฐศาสตร์กับจริยศาสตร์จึงเป็นเรื่องเดียวกัน นักทฤษฎีที่อยู่ในแนวกระแสความคิดนี้ มีมาตั้งแต่ ซิสมอนดี (Sismondi) คานธีร์ ชูมากเกอร์ (Ghandi Schumacher) และกลุ่ม Post Schumacher ในยุคโลกาภิวัตน์ ในที่นี้คำว่าพอเพียง ไม่ได้มีนัยยะว่ามนุษย์ควรมีความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่หรือพอใจกับชะตากรรมแห่งความยากจน แต่หมายความว่าถึงสถานะการพัฒนาที่ทุกคนมีปัจจัยการดำรงชีพขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ สมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เมื่อมีเพียงพอในแง่แล้ว จำเป็นต้องอยู่อย่างพอดีไม่เบียดเบียนมนุษย์และธรรมชาติ แบบนี้จึงจะเรียกว่า หนทางที่ยั่งยืนของวิถีการบริโภค (Sustainable steady-state consumption path) ตามแนวคิดทางจริยศาสตร์แบบคานธี

ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวคิดเศรษฐศาสตร์ทางเลือก ได้ก็คือ เดิมประเทศที่พัฒนาแล้ว จะมุ่งเน้นการพัฒนาไปตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ในทิศทางที่ก่อให้เกิดความเจริญมั่งคั่งในด้านวัตถุ และมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น แต่ก็เป็นที่ได้เฉพาะสำหรับคนบางกลุ่มเท่านั้น ในทางกลับกันก็นำมาซึ่งความยากไร้และความเสื่อมถอยลงของคุณภาพชีวิตสำหรับคนส่วนใหญ่ รวมทั้งความพินาศของระบบนิเวศและธรรมชาติ และการล่มสลายของวัฒนธรรมชุมชนและเศรษฐกิจท้องถิ่น ทำให้มีแนวคิดที่ว่า น่าจะมีทฤษฎีที่เหมาะสมสำหรับประเทศเหล่านี้ จึงเกิดเป็นแนวคิดทางเลือกในการพัฒนาใหม่ ก็คือ แนวคิดเศรษฐศาสตร์ทางเลือก ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปเปรียบเทียบแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก และเศรษฐศาสตร์ทางเลือก ไว้ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 เปรียบเทียบแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักและเศรษฐศาสตร์ทางเลือก

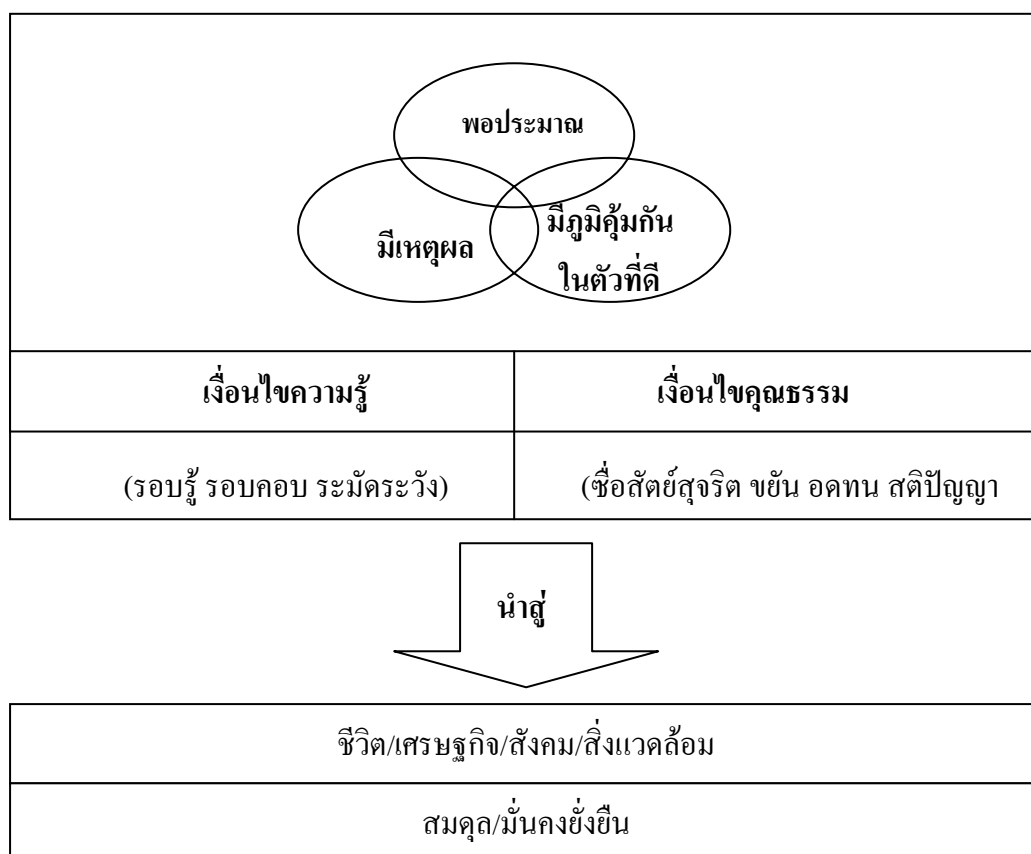
แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก	แนวคิดเศรษฐศาสตร์ทางเลือก
เชื่อในความก้าวหน้าของความคิด	ต้องตรวจสอบเกี่ยวกับความก้าวหน้าและการพัฒนาทางความคิด
แสวงหาทฤษฎีอันเป็นสากล (ไม่ขึ้นกับประวัติศาสตร์และบริบท)	ทฤษฎีมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์และบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง
ใช้หลักการปฏิฐานนิยมตรรก	ใช้หลักการตีความเชิงวิพากษ์
แนวคิดทฤษฎีไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง	ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง
ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ด้วยคำถาม	ไม่มีการแบ่งแยกคำถามการวิเคราะห์ออกเป็น
What is? อะไรคือ และไม่สนใจคำถาม	สองลักษณะอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด
What should be? ควรเป็นเช่นใด	
เชื่อในความเป็นผู้เชี่ยวชาญและแบ่งแยกสาขา	ให้ความสำคัญกับความรู้ที่เป็นองค์รวม
ความรู้เป็นแขนง	ผสมผสานหลายมิติ หลายสาขาวิชา จึงมีความเป็นสหวิทยาการ

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จึงน่าจะจัดได้ในกลุ่มแนวคิดเศรษฐศาสตร์ทางเลือก ที่มีได้เน้นการพัฒนามาตรฐานความเป็นอยู่ทางด้านวัตถุเท่านั้น แต่เป็นแนวคิดที่ให้แนวทางการดำเนินชีวิตและแนวทางในการแก้ปัญหาอันจะทำให้สังคมรอดพ้นจากภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจและทางสังคมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม

1.7 บทสรุปของผู้วิจัยเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาจาก พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2517 เป็นต้นมา เพื่อให้แนวทางในการดำเนินชีวิตและเป็นแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อให้สังคมไทยรอดพ้นจากภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจและทางสังคม และเพื่อช่วยให้สังคมไทยสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยต่อมาก็มีผู้ที่ทำการศึกษา วิเคราะห์และตีความ ตามพระราชดำรัสของพระองค์อย่างกว้างขวางและเสรี ทำให้มีบทสรุปเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลาย จนกระทั่งเมื่อ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้มีการ

ดำเนินการสรุปองค์ความรู้ในด้านนี้และกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อให้ทรงมีพระราชวินิจฉัยแก่นครองพระราชดำรัส และอัญเชิญมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถสรุปเป็นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแสดงตามภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 15

2. บริบทของศูนย์การทหารม้า

2.1 ประวัติความเป็นมา

ศูนย์การทหารม้าเป็นหน่วยที่มีประวัติยาวนาน มีการพัฒนาและปรับปรุงภารกิจการจัดอย่างต่อเนื่อง แบ่งออกเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคแรก (พ.ศ. 2446 – พ.ศ. 2453) พล.อ.สยามมกุฎราชกุมาร (เจ้าฟ้าวัชรราชุฑ) เป็นจเรทัพบก เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2446 ซึ่งมีกิจการจเรทหารม้าอยู่ใน

อัตรการจัดนี้ด้วย ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของหน่วยทหารม้า ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2453 – พ.ศ. 2497) เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2453 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการ ประกาศแก้ไขกิจการทหารใหม่ เปลี่ยนเป็น กระทรวงกลาโหม มีกรมจเรทัพบกเป็นกรมหนึ่งใน ครั้งนี้มีหน่วยขึ้นตรงของกรมนี้แบ่งเป็น 5 แผนก มีแผนกที่ 2 เป็นแผนกจเรทหารม้า ซึ่งมี พลตรี พระยาศึกดาภิเดชวรฤทธิ (อุ่น อินทรโยธิน) เป็นผู้บัญชาการท่านแรก และต่อมามีคำสั่ง กระทรวงกลาโหมเปลี่ยนชื่อหน่วยอีกหลายครั้ง คือ เปลี่ยนเป็น “กรมจเรทหารม้า” “กรมจเรการม้า และสัตว์พาหนะ” “กรมจเรสัตว์พาหนะทหารบกและการทหารม้า” เมื่อปี 2460 ซึ่งมีกรมหลวง อิศรอุดมเดช เป็นผู้บังคับบัญชา และขอพระราชทานนามพระองค์เป็นชื่อค่าย “อิศร” ยุคที่ 3 (พ.ศ. 2497 - ปัจจุบัน) ตามคำสั่ง กห (เฉพาะ) ที่ 44/12291 ลง 1 มิ.ย. 2497 ให้เปลี่ยนชื่อจาก “กรมการทหารม้า” เป็น “ศูนย์การทหารม้า” ขึ้นตรงต่อกรมยุทธศึกษาทหารบก มีที่ตั้งอยู่ในค่าย อิศร อ.เมือง จ.สระบุรี (ศูนย์การทหารม้า. 2554 : เว็บไซต์)

2.2 ภารกิจ

ศูนย์การทหารม้า มีหน้าที่

2.1 วางแผน อำนวยการ กำกับดูแลและดำเนินการฝึกศึกษาเกี่ยวกับวิทยาการและ กิจการ ของเหล่าทหารม้า

2.2 ดำเนินการวิจัย และพัฒนา กำหนดหลักนิยมและทำตำราในทางวิทยาการที่ เกี่ยวข้อง

2.3 ปกครอง บังคับบัญชาหน่วยทหารที่กระทรวงกลาโหมกำหนด ตามที่ได้รับ การ แบ่งมอบ มีผู้บัญชาการศูนย์การทหารม้า เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

2.3 การแบ่งมอบ

ศูนย์การทหารม้าเป็นส่วนราชการขึ้นตรง กรมยุทธศึกษาทหารบก

2.4 การดำเนินงาน

ศูนย์การทหารม้าได้มีการดำเนินงานในปัจจุบัน ดังนี้

2.4.1 วิจัยและพัฒนาด้านวิชาการ การฝึก การศึกษา อาวุธยุทโธปกรณ์ และการจัด หน่วยทหารม้า

2.4.2 ค้นคว้า ปรับปรุง และจัดให้มีหลักฐานทางวิชาการของเหล่าทหารม้า

2.4.3 ทดสอบการจัดการฝึก การปฏิบัติการทางยุทธวิธีและทางเทคนิคของ เหล่า ทหารม้า

2.4.4 ควบคุมการบรรจุ และการโยกย้ายกำลังพลในเหล่าทหารม้า

2.4.5 ดำเนินการวิจัย ออกแบบ ปรับปรุง แจกจ่ายและซ่อมเครื่องช่วยฝึก ให้เหมาะสมกับการฝึกและศึกษา เพื่อสนับสนุนหน่วยต่างๆ ของเหล่าทหารม้า รวมทั้งให้คำแนะนำในการใช้และการเก็บรักษาด้วย

2.5 การแบ่งส่วนราชการและหน้าที่

ศูนย์การทหารม้ามีการแบ่งส่วนราชการและแต่ละส่วนราชการมีหน้าที่ ดังนี้ (ศูนย์การทหารม้า. 2554 : เว็บไซค์)

2.5.1 กองบัญชาการ มีหน้าที่วางแผน อำนาจการ ประสานงานกำกับและการและบริหารงานให้เป็นไปตามภารกิจของศูนย์การทหารม้า และนโยบายที่ได้รับมอบ

2.5.2 โรงเรียนทหารม้า มีหน้าที่ วางแผน อำนาจการ และดำเนินการฝึกศึกษาให้แก่กำลังพลของเหล่าทหารม้าและเหล่าอื่นๆ ตามนโยบายของกองทัพบก ศึกษา วิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับ หลักนิยม ยุทธวิธี และเทคนิคของเหล่าทหารม้า ร่วมกับกองวิทยาการและส่วนราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลิตนายทหารประทวนของเหล่าทหารม้าและกำลังพลประเภทอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบ ภายในขอบเขตของขีดความสามารถ ปกครองบังคับบัญชาผู้เข้ารับการศึกษา และบันทึกและรายงานสถิติผลงานตามหน้าที่

2.5.3 กองวิทยาการ มีหน้าที่ ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะและดำเนินการเกี่ยวกับวิทยาการของเหล่าทหารม้า วิจัยและพัฒนาตลอดจนเผยแพร่วิทยาการและสถิติของเหล่าทหารม้า ดำเนินการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ ของเหล่าทหารม้า และจัดห้องสมุดของศูนย์การทหารม้า และบันทึกและรายงานสถิติผลงานตามหน้าที่

2.5.4 กองเครื่องช่วยฝึก มีหน้าที่ ดำเนินการสร้างและซ่อมเครื่องช่วยฝึกให้เหมาะสมกับการฝึกและศึกษาเพื่อสนับสนุนหน่วยต่างๆ ของเหล่าทหารม้า วิจัย ออกแบบและปรับปรุงเครื่องช่วยฝึกให้ทันสมัย ให้คำแนะนำการใช้เครื่องช่วยฝึก รวมทั้งการเก็บรักษาและแจกจ่าย จัดพิมพ์เอกสาร แบบฟอร์ม แผ่นบันทึกหลักฐาน ตำรา แบบฝึก และแผ่นภาพที่ใช้ในการฝึกและศึกษาของเหล่าทหารม้า และบันทึกและรายงานสถิติผลงานตามหน้าที่

2.5.5 กองบริการ มีหน้าที่ จัดบริการแก่หน่วยต่างๆ ของศูนย์การทหารม้า ในเรื่องเกี่ยวกับพลธิการ การสวัสดิการ การบันเทิง การสรรพาวุธ การขนส่ง การยุทธโยธา การสื่อสาร สนามฝึก สนามยิงปืน การบริการลูกมือและแรงงาน ตลอดทั้งการฝึกอบรมทหารภายในหน่วย ดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาการณ์ และควบคุมการจราจรในศูนย์การทหารม้า และบันทึกและรายงานสถิติผลงานตามหน้าที่

2.5.6 แผนกสัตวรักษ์ มีหน้าที่ ทำการตรวจโรค รักษาพยาบาลสัตว์ ทางอายุรศาสตร์ ศัลยศาสตร์ สูติศาสตร์ และพยาธิวิทยา ทำการฝึกสอนวิชาสัตวรักษ์และช่างเกือกม้าให้กับพลทหาร

ให้คำแนะนำทางการป้องกันโรค ให้การบริการตรวจคุณภาพอาหารคนและสัตว์ และบันทึกและรายงานสถิติผลงานตามหน้าที่

2.5.7 กองพันทหารม้าที่ 22 เป็นหน่วยในอัตราของศูนย์การทหารม้า ตามคำสั่ง ทบ. (เฉพาะ) ที่ 62/24 ลง 11 พ.ค. 24 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้ศูนย์การทหารม้า มีหน่วยขึ้นตรงที่สามารถสนับสนุนภารกิจการศึกษา การค้นคว้า การทดลอง วิจัย และพัฒนาทางด้านเทคนิคและยุทธวิธีของเหล่าทหารม้า

2.6 ข้อมูลด้านสวัสดิการ

ศูนย์การทหารม้า ได้จัดให้มีสวัสดิการให้กับกำลังพลทุกนายของหน่วย สรุปที่สำคัญได้แก่ (ศูนย์การทหารม้า. 2554 : เว็บไซต์)

2.6.1 สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย หน่วยได้จัดให้มีบ้านพักอาศัยสำหรับกำลังพลทุกนาย โดยมีขนาดบ้านพักตามชั้นยศ ซึ่งมีจำนวนเพียงพอสำหรับกำลังพลทุกนาย เว้นบางนายที่ไม่มีคุณสมบัติจะขอเข้าพักในบ้านพักของทางราชการ นับเป็นสวัสดิการที่สำคัญและสามารถช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของกำลังพลได้เป็นอย่างมาก รวมทั้งยังมีพื้นที่หน้าบ้านและหลังบ้านสามารถใช้เป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชผักสวนครัวได้อีกด้วย

2.6.2 สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล กำลังพลทุกนายของศูนย์การทหารม้า มีสิทธิในการเบิกค่ารักษาพยาบาลสำหรับตนเอง บิดา มารดา ภรรยา และบุตร ในกรณีเจ็บป่วยและเข้ารักษาพยาบาล ณ โรงพยาบาลของรัฐ หรือ โรงพยาบาลเอกชนที่เข้าร่วมโครงการ อีกทั้งยังมีสวัสดิการด้านกีฬาอีกมากมายที่เป็นการป้องกันโรคได้เป็นอย่างดี กิจกรรมสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลนี้ ทำให้กำลังพลของหน่วยไม่ต้องเตรียมเงินสำหรับใช้เป็นค่ารักษาพยาบาลสำหรับคนในครอบครัว

2.6.3 สวัสดิการด้านการศึกษา รัฐบาล กองทัพบกและศูนย์การทหารม้า ส่งเสริมให้บุตรของกำลังพลได้มีการศึกษาให้สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยช่วยสนับสนุนในเรื่องค่าเทอม และทุนการศึกษา

2.6.4 สวัสดิการอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีกิจการสวัสดิการอื่นๆ ในพื้นที่ของค่ายอดิศร เพื่อให้กับกำลังพลทุกนาย เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนค่ายอดิศร ศูนย์พัฒนากีฬาอล์ฟค่ายอดิศร อดิศรยิมเนเซียมและสระว่ายน้ำ สหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น

2.7 ชีวิตประจำวันของกำลังพลศูนย์การทหารม้า

กำลังพลของศูนย์การทหารม้า มีการปฏิบัติราชการปกติ คือในวันทำงานคือวันจันทร์ถึงวันศุกร์ (เว้นวันหยุดราชการ) ตั้งแต่เวลา 8 นาฬิกา ถึงเวลา 16 นาฬิกา (เว้นเมื่อมีภารกิจอื่น ๆ) ดังนั้นกำลังพลจะมีเวลาที่ใช้ชีวิตหรือทำกิจกรรมกับครอบครัว เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเวลาดังกล่าวก็มี

การใช้ในกิจกรรมที่หลากหลายตามกลุ่มต่างๆ เช่น การเล่นกีฬาและออกกำลังกาย กิจกรรมสันตนา การและการพักผ่อน การทำอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ เป็นต้น (ศูนย์การทหารม้า, 2554 : เว็บไซต์)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นไปที่การศึกษาความรู้ความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และได้สรุปและนำเสนอในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เรื่องยุทธศาสตร์การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ดังต่อไปนี้

ทรงชัย ดิยานนท์ (2542 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาทัศนคติของเกษตรกร เรื่องการสร้างความมั่นคงทางรายได้ โดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของเกษตรกร โดยมีคำถามการวิจัยคือต้องการทราบว่าเกษตรกรรู้แค่ไหน ทำอย่างไร และคิดอย่างไร เกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ซึ่งมีผลการวิจัยสรุปได้คือ ประชากรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีสถานภาพสมรส มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา สมาชิกในครอบครัว 4-6 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท อาชีพเสริมคือการเลี้ยงสัตว์ จากการศึกษาพบว่าครอบครัวส่วนใหญ่รู้จักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยสื่อโทรทัศน์ และเข้าใจว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกินอยู่อย่างประหยัดเหมาะสมกับรายได้ สรุปในภาพรวมเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับสูง ส่วนในการปฏิบัติเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินทุนอย่างเพียงพอ นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพเพื่อต่อรองกับระบบตลาด กล่าวโดยสรุปเกษตรกรปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับต่ำ และสรุปภาพรวมทัศนคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ต่อการสร้างความมั่นคงทางรายได้ของครอบครัวพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างมาก ฉะนั้นจึงเห็นควรให้หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนมีการส่งเสริมการจัดการฝึกอบรม การเพิ่มความรู้ ทักษะการปฏิบัติการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงมีแหล่งเงินทุนให้เกษตรกรกู้ยืมเพื่อทำการเกษตรได้

สมศักดิ์ ลาดี (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงาน

โครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี มีคำถามการวิจัยคือ ทำอย่างไร การประกอบอาชีพเกษตรจึงจะพออยู่ พอกิน พอใช้ในครัวเรือนอย่างเพียงพอ หรือเหลือจำหน่าย เป็นรายได้เสริมในการยังชีพให้กับครอบครัว การทำเกษตรทฤษฎีใหม่จึงเป็นอีกทางเลือกในการที่จะแก้ปัญหาและลดความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น สามารถปฏิบัติตามได้ง่ายไม่ซับซ้อน ไม่ยุ่งยาก ย่อมทำให้เกษตรกรผู้ปฏิบัติมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความมั่นคงในชีวิตและมีมาตรฐาน การครองชีพที่สูงขึ้น เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร โรงเรียน กลุ่มครูผู้ปฏิบัติการสอน และกลุ่มนักเรียน ใช้แบบสำรวจและแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการวิจัย และสมศักดิ์ ลาดี ได้วิเคราะห์คุณสมบัติของบุคคลที่จะดำรงชีวิตในระดับอยู่รอด พออยู่ พอกิน และอยู่ดี ไว้คือ รู้จักพึ่งตนเอง ดำรงชีวิตอย่างมีอิสรภาพ มีความสามารถในการบริหารจัดการ รู้จักคิด รู้จักระบบ มีความขยัน อดทน ไม่ท้อถอย มีความสามัคคี มีการแสวงหาความร่วมมือ มีการรวมกลุ่มและมีความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นคณะเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อ ทุกฝ่าย มีการศึกษาข้อมูล ข้อความรู้ และนำมาปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหาต่างๆ รู้จักการอยู่ ร่วมกันอย่างเกื้อกูล รู้จักพัฒนาตนเองขึ้นตามลำดับ สามารถนำความรู้ หลักการ แนวคิด หรือทฤษฎี ต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนในโครงการเศรษฐกิจพอเพียงมี 20 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่มีพื้นที่อยู่ระหว่าง 21- 30 ไร่ แหล่งเงินทุนที่มาดำเนินโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนมากได้มาจากทางราชการ สภาพปัญหาการดำเนินการ โครงการเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ ด้านการ วางแผนวิชาการซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เนื่องด้วยผู้บริหาร โรงเรียนสนับสนุนและให้ ความสำคัญกับโครงการ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการจัดที่สอดคล้องกับงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงการศึกษาธิการที่เน้นปฏิรูป กระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการฝึกปฏิบัติจริง ผลผลิต จากการปฏิบัตินำไปสนับสนุนกิจกรรมอาหารกลางวัน และด้านการสนับสนุนการดำเนินงาน ซึ่ง กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาการ ดำเนินชีวิตให้อยู่อย่างพอประมาณตน มีความพอเพียงและพอดี โดยไม่ให้ผู้อื่นเดือดร้อน สิ่งสำคัญ จะช่วยปลูกฝังให้เยาวชนไทยรู้จักพึ่งพาตนเอง รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา มีความขยัน อดทน มีความ สามัคคี สามารถทำงานเป็นกลุ่มเป็นคณะ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด

สมศรี จินะวงษ์ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาในเรื่อง การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจ พอเพียง ในงานวิจัยนี้ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยรูปแบบการผสมวิธี ทั้งในระดับแนวคิดปรัชญา

คือมีการศึกษาความเป็นมา การตีความหมาย พัฒนาการของเศรษฐกิจพอเพียง ความเหมือนความต่างของเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตและในปัจจุบัน และการประยุกต์การศึกษากระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายได้ของชุมชน 2 ชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ ศึกษาแนวคิดการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตและปัจจุบัน วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง และวิเคราะห์การกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีคำถามการวิจัยคือเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตและปัจจุบันมีความแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาทำให้ทราบถึง ที่มาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การตีความหมายเศรษฐกิจพอเพียง และความเหมือนและความแตกต่างของเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งวิเคราะห์ในกรอบของระบบการเมืองและระบบสังคมควบคู่กันไป สามารถแบ่งออกเป็น 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงหรือเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพในอดีต เป็นช่วงก่อนที่ไทยจะทำสนธิสัญญาเบาริ่ง ในปี พ.ศ.2398 ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจเดียวที่ปรากฏในโครงสร้างส่วนล่างของสังคมในขณะนั้นที่มีโครงสร้างทางสังคม 2 ชั้นชั้น คือชนชั้นปกครอง ได้แก่ กษัตริย์และขุนนาง ที่ไม่ต้องทำการผลิต และชนชั้นที่ถูกปกครอง ได้แก่ ไพร่ ทาส ที่ทำการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนและส่งส่วยให้แก่ชนชั้นปกครอง ปัจจัยการผลิตที่สำคัญได้แก่ ที่ดินและแรงงาน ช่วงที่ 2 เศรษฐกิจพอเพียงเริ่มถูกทำลายลง หลังไทยทำสนธิสัญญาเบาริ่งถึงก่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 ระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้าหรือทุนนิยมได้เข้ามาโดยเริ่มที่ส่วนกลางก่อนคือในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง ระบบเศรษฐกิจในสังคมมีสองส่วนคือ ส่วนกลางเป็นเศรษฐกิจเพื่อการค้า โดยมีปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งตัวคือ ทุน ส่วนรอบนอกยังคงเป็นเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพ เกิดชนชั้นใหม่ในโครงสร้างสังคมคือชนชั้นกลางหรือพวกพ่อค้า คหบดี ข้าราชการ ช่วงที่ 3 เศรษฐกิจพอเพียงถูกทำลายลงอย่างสิ้นเชิงทั่วภูมิภาคของสังคมไทย เมื่อได้มีการนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจมาใช้เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2504 ระบบเศรษฐกิจของไทยได้เปลี่ยนเป็นเศรษฐกิจเพื่อการค้าทั้งหมด รัฐบาลต่างผลิตเพื่อการค้าและการส่งออก ปัจจัยการผลิตที่สำคัญคือ ทุนที่มีความหมายเป็นเงิน และช่วงที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน หลังวิกฤติทางเศรษฐกิจปี พ.ศ.2540 รัฐได้หันกลับมาให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าหรือเศรษฐกิจชุมชน เนื่องจากเล็งเห็นว่าการพัฒนาที่มุ่งเน้นแต่ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การผลิตเพื่อการค้าเพียงอย่างเดียวไม่เหมาะสมกับสังคมไทย กระแสเศรษฐกิจพอเพียงจึงได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ

พัฒนาภรณ์ ฉัตรวิโรจน์ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งการวิจัยนี้มุ่งศึกษาบทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้ทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วน

บุคคล ปัจจัยด้านแนวคิด เจตคติในการปฏิบัติกับบทบาทในการส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการสนับสนุนจากสังคม ตลอดจนศึกษาว่ามีความเข้าใจและสนใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง สามารถถ่ายทอดให้กับผู้เรียนได้มากน้อยเพียงไร ซึ่งก็ยังมีได้เป็นการนำไปประยุกต์ใช้ศึกษาในกลุ่มวิชาครูแต่อย่างใด ผลการวิจัยสรุปได้ว่าครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับบทบาทการส่งเสริมความรู้ในระดับต่ำ

สุรางค์ลักษณ์ โรจน์พานิช (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาในเรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับสถานสงเคราะห์ กรณีศึกษา สถานสงเคราะห์เด็กและเยาวชนบ้านเบธานี อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย โดยผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทำความเข้าใจแล้วไปประยุกต์ในบริบทสถานสงเคราะห์ จากนั้นศึกษาทัศนคติและความเข้าใจของบุคลากรในสถานสงเคราะห์ว่าสามารถนำไปใช้ได้หรือไม่ ซึ่งในการศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาหาความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ในการนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติ กลุ่มเป้าหมายได้แก่เด็กในสถานสงเคราะห์ อายุระหว่าง 11-25 ปี และเจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์ อายุระหว่าง 30-50 ปี ซึ่งมีภูมิลำเนาแตกต่างกัน รวมทั้งระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงระดับปริญญาตรี ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับการศึกษา แต่พบว่ามีข้อจำกัดอยู่บ้างในส่วนของ การจัดวิธีการในการนำไปใช้ เช่น กิจกรรมหรือโครงการบางอย่างไม่ใช่ว่าทุกคนจะเข้าร่วมได้เหมือนกัน หากยึดกิจกรรมหรือโครงการเป็นตัวชี้วัดการนำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ก็ควรคำนึงถึงอุปสรรคด้านเวลา และความเหมาะสมของช่วงวัยด้วย ส่วนในการทดลองปฏิบัติครั้งนี้เริ่มต้นจากการชี้แจงโดยผู้บริหารสถานสงเคราะห์ ที่ได้นำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับกิจกรรมในองค์กร และเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในองค์กร เป็นการสอน สร้างนิสัย ปลูกฝังค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการจัดสรรทรัพยากรมากกว่าการระดมทรัพยากร ซึ่งนับว่าเป็นแนวทางในการพึ่งตนเอง รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งจากการวิจัยนี้ทำให้ได้ทราบว่าสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้กับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับการศึกษา

สกล พรหมสิน (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลหงษ์เจริญ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 50.80, 48.70, 0.50 ตามลำดับ

อภิชัย พันธเสน และคณะ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาในเรื่อง การประยุกต์พระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิด

ความคิดบุกเบิก ที่จะนำพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในธุรกิจและอุตสาหกรรม ภายหลังจากที่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในเกษตรทฤษฎีใหม่ โดย อภิชีชัย พันธเสน และคณะ ได้ให้ข้อสรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ภายหลังจากที่ คณะวิจัยได้ศึกษาดูงานจากโครงการส่วนพระองค์จิตรลดา และสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี 9 ประการคือ ใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมี ประสิทธิภาพสูงสุด เน้นการจ้างงานเป็นหลักโดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงานยกเว้นใน กรณีที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลิตภัณฑ์ มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการ บริหารจัดการ ไม่โลภจนเกินไปและไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก ชื่อสัตย์สุจริตในการ ประกอบการ ไม่เอาไรต์เอาเปรียบผู้บริโภค แรงงานหรือลูกค้า และผู้จำหน่ายวัตถุดิบ เน้นการกระจาย ความเสี่ยงจากการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และ/หรือ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลผลิตได้ ง่าย เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้เงินเกินขีดความสามารถในการบริหาร จัดการ และเน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่นและการตอบสนองตลาดภายในท้องถิ่นภูมิภาค ตลาด ภายในประเทศและตลาดต่างประเทศตามลำดับเป็นหลัก และคณะวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้ ประการแรก เงื่อนไขการจ้างงานให้มากที่สุด แม้จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมแต่จะส่งผล กระทบด้านลบต่อความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออก จึงอาจเป็น ข้อจำกัดที่สำคัญสำหรับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่จะประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประการ ที่สอง อุตสาหกรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีที่สุด คืออุตสาหกรรมขนาด กลางที่มุ่งเน้นตอบสนองความต้องการตลาดภายในประเทศเป็นหลัก ประการที่สาม การนำปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรม โดยมุ่งประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stake holder) ทุกฝ่าย และตอบสนองหลักการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด อีกทั้งสามารถจัดปัญหา ความขัดแย้งในระบบผู้เกี่ยวข้องที่มาจากภาระหนี้สูงที่สุดได้ด้วย เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั้นมุ่งเน้นความพอเพียง และการนำเข้าไปจัดการผลิตที่มีต้นทุนรวมของปัจจัยและสังคมโดยรวม ต่ำที่สุด หลักการของบรรษัทภิบาล (Good governance) ที่ต้องการสร้างความเป็นธรรม (Equality) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ความโปร่งใส ในการบริหารจัดการ และความรับผิดชอบอย่างมี คุณธรรม จึงจัดเป็นหนึ่งในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วย ประการที่สี่ การให้ความช่วยเหลือ ด้านสินเชื่อต้นทุนต่ำภายหลังธุรกิจประสบภาวะวิกฤติ เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ การให้ความ ช่วยเหลือที่ถูกต้องคือการให้คำแนะนำในการเริ่มต้นธุรกิจบนพื้นฐานแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อย่างถูกต้อง และประการสุดท้าย ในการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรม ขนาดใหญ่นั้น อาจจำเป็นต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของ ซึ่งเป็นการดำเนินกิจการ ในรูปแบบวิสาหกิจมหาชน ซึ่งควรต้องมีการศึกษาต่อไปถึงสัดส่วนของผู้ถือหุ้นที่เหมาะสม

ทสมนพร พุทธจันทร์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาข้าราชการจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เพศ ของข้าราชการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาข้าราชการ จังหวัดราชบุรี ด้าน เพศ เป็น ชาย มากกว่าเป็นหญิง ด้านอายุของข้าราชการ มีช่วงอายุ 31 - 40 ปี มากที่สุด ด้านการดำรงตำแหน่งเป็น ผู้ปฏิบัติมากกว่าผู้บริหาร อายุการรับราชการส่วนใหญ่ 11 - 19 ปี ด้านสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่สมรส ด้านระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี มากที่สุด รายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่ 10,001 -20,000 บาท 2) การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์มากที่สุด 3) ระดับความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจแบบพอเพียง ด้านการรับรู้เนื้อหาสาระด้านการนำมาใช้ประโยชน์ และด้านการนำไปประยุกต์ใช้โดยภาพรวมอยู่ระดับค่อนข้างมาก

สายน้ำผึ้ง รัตนงาม (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นในการดำรงชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาสมาชิกเสถียรธรรมสถาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สมาชิกเสถียรธรรมสถานส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 94 คน อายุอยู่ในช่วง 31 - 40 ปี จำนวน 71 คน สถานภาพโสด จำนวน 81 คน การศึกษาระดับ ม.ปลาย/ปวช หรือเทียบเท่า จำนวน 62 คน อาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้าง จำนวน 87 คน รายได้ 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 46 คน ได้รับข้อมูลจากโทรทัศน์ จำนวน 80 คน 2) สมาชิกเสถียรธรรมสถานส่วนใหญ่ เห็นด้วยในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

จากงานวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี แต่ยังไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้เต็มที่ เมื่อเทียบกับระดับความรู้ความเข้าใจ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการขาดการสนับสนุนและการให้ความสำคัญจากผู้บริหารระดับสูง หรือผู้ที่มีอำนาจบังคับบัญชา ในแต่ละส่วน ในด้านการวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการสนับสนุนด้านทรัพยากรต่าง ๆ

2. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติและความคิดเห็นที่ดี เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าจะสามารถช่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืน และเห็นว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในการดำเนินชีวิต การทำงาน การพัฒนาประเทศสำหรับทุกคนและทุกหน่วยงาน